

Skutki II wojny światowej

Materiał składa się z sekcji: „Wprowadzenie”, „Nowe rodzaje broni”, „Bilans strat ludności: żołnierze i cywile”, „Straty materialne”, „Konsekwencje wojny”, „Skutki społeczne”, „Procesy zbrodniarzy”, „Grabież dzieł kultury”, „Powstanie ONZ oraz zapowiedź zmian mapy politycznej świata”, „Zamiast podsumowania”.

Wprowadzenie to opis globalnego charakteru wojny.

Materiał zawiera: tekst o zmianach w taktyce i strategii; nowych rodzajach broni; wpływie wojny na rozwój nauki i techniki; apogeum osiągnięć; tekst R. Camerona, N. Rose’a, J. Matsuoki „Straty materialne i zniszczenia wojenne”; tekst M. Misiółka „Mały chłopiec zamordował miasto”.

Materiał zawiera 17 ilustracji: mapę stref okupacyjnych w Niemczech i Austrii; fotografię niemieckich samolotów z bitwy o Anglię (1940); alianckich wojsk podczas operacji Market Garden (1944); niemieckiego czołgu we Francji (1940); żołnierzy brytyjskich w Holandii (1944); lądowania wojsk amerykańskich w Normandii (1944); brytyjskiego czołgu w Belgii (1944); nowych rodzajów broni (Boeing B-29 Superfortess, Radar Würzburg, Panzerkampfwagen IV); Rotterdamu po niemieckim nalocie dywanowym (1940); zdjęcie Coventry Blitz –niszczycielskie bombardowanie Luftwaffe; ofiar obozu w Buchenwaldzie; bramy w Oświęcimiu; Hiroshimy po ataku atomowym; wysiedlanej rodziny niemieckiej; zdjęcie z procesu w Norymberdze; zdjęcie z procesu tokijskiego, 8 ćwiczeń, w tym 6 interaktywnych oraz 12 poleceń dla ucznia.

Ćwiczenia znajdujące się na stronie są na zasadzie wyboru poprawnej odpowiedzi, odnoszą się do zdjęć lub fragmentów tekstów. Znajdują się również ćwiczenia podsumowujące oraz jako przypomnienie wcześniejszych wiadomości.

Bibliografia:

-
- Źródło: *Apogeum osiągnięć*, [w:] A. Czubiński, *Historia powszechna XX wieku*, Warszawa 2003, s. 465.
 - Źródło: *Globalny charakter konfliktu, zmiany w taktyce i strategii*, [w:] E. Czapiewski, J. Tyszkiewicz, *Historia współczesna. Wiek XX.*, Warszawa 2012, s. 502.

- Źródło: *Wpływ wojny na rozwój nauki i techniki*, [w:] A. Czubiński, *Historia powszechna XX wieku*, Warszawa 2003, s. 646–465.
- Źródło: M. Misiótek, „Mały chłopiec” zamordował miasto, „Azymut” 1992, t. 4.
- Źródło: R. Cameron, J. Matsuoka, N. Rose, *Straty materialne i zniszczenia wojenne*, [w:] *Historia powszechna XX wieku*, red. A. Czubiński, Warszawa 2003, s. 465.

Skutki II wojny światowej

Oś czasu – skutki II wojny światowej

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

“ Globalny charakter konfliktu, zmiany w taktyce i strategii

Drugi wielki światowy konflikt zbrojny objął ogromne połacie Europy, Azji i Afryki. Kampanie wojenne, zwłaszcza w ostatnich latach wojny, były rozgrywane nawet przy użyciu wielomilionowych armii, przy współdziałaniu wszystkich rodzajów sił zbrojnych – wojsk lądowych, lotnictwa i marynarki wojennej. Działania charakteryzowały się znacznie większą manewrowością niż w czasie Wielkiej Wojny i były w dużej mierze oparte na taktyce ofensywnej, która okazała się bardzo skuteczna. [...] Ogromną rolę w odniesieniu zwycięstw przez obie strony odgrywały zwłaszcza lotnictwo i broń pancerna [...]. Triumf Wehrmachtu w latach 1939–1941 był możliwy także dzięki nowoczesnej strategii Blitzkriegu, opartej na uderzeniach sił pancernych, wspieranych przez lotnictwo. [...] Jednocześnie dowództwo amerykańskie zmodyfikowało taktykę uderzeń, wprowadzając w miejsce dywizji pancernych jednoczesne związki czołgów, artylerii, piechoty. W czasie II wojny światowej nastąpił rozwój operacji powietrzno-desantowych [...]. Nową jakością była współzależność frontów i zaplecza, a także współdziałanie jednostek liniowych z oddziałami. Istotne zmiany nastąpiły także w walkach na morzu. II wojna była kresem panowania dużych, ich miejsce zajęły, co uwiarydliło się zwłaszcza w wojnie na Pacyfiku.

Źródło: *Globalny charakter konfliktu, zmiany w taktyce i strategii*, [w:] E. Czapiewski, J. Tyszkiewicz, *Historia współczesna. Wiek XX.*, Warszawa 2012, s. 502.

Od góry, od lewej: niemieckie samoloty podczas bitwy o Anglię (1940), alianckie wojska podczas operacji Market Garden (1944), niemieckie czołgi we Francji (1940), żołnierze brytyjscy w Holandii (1944), lądowanie wojsk amerykańskich w Normandii, (1944), brytyjski czołg w Belgii (1944)

Źródło: a. nn., domena publiczna., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Zaznacz jakie istotne zmiany w działaniach wojennych wprowadzono podczas II wojny światowej.

współdziałanie jednostek liniowych z oddziałami ruchu oporu

dominacja działań defensywnych

współdziałanie wszystkich rodzajów broni

prowadzenie działań wojennych nie tylko w Europie

zwiększenie znaczenia broni pancernej

rozwój operacji powietrzno-desantowych

wykorzystanie nowych strategii wojennych, przede wszystkim „wojny błyskawicznej”

dominacja taktyki ofensywnej

mniejsze wykorzystanie okrętów liniowych, dominacja lotniskowców

dominacja piechoty w działaniach na frontach wojny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nowe rodzaje broni

Boeing B-29 Superfortress (Superforteca) – amerykański ciężki bombowiec strategiczny

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Bundesarchiv, Bild 1011-594-0265-08
Foto: Genzler | 1943/1944

Radar Würzburg – niemiecki radar naziemny

Źródło: a. nn., licencja: CC BY-SA 3.0.

Panzerkampfwagen VI Tiger, niemiecki czołg ciężki z okresu II wojny światowej

Źródło: a. nn., licencja: CC BY-SA 3.0.

Dla zainteresowanych

Oprócz nowych strategii i zasad prowadzenia działań w każdym konflikcie zbrojnym pojawiają się nowe rodzaje broni. Aby zapewnić sobie zwycięstwo, walczące strony podejmują badania nad nowinkami technicznymi.

Ćwiczenie 2

Wybierz te rodzaje broni, które pojawiły się podczas I wojny światowej.

czołgi

broń jądrowa

okręty podwodne

karabiny maszynowe

lotnictwo

gazy trujące

działa szybkostrzelne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

“ Wpływ wojny na rozwój nauki i techniki

[...] Duży postęp nastąpił w dziedzinie broni konwencjonalnej. Doskonalono karabiny, karabiny maszynowe i broń przeciwpancerną, konstruowano broń coraz mniejszą i lżejszą, ale coraz bardziej skuteczną. Piechota otrzymała pistolety maszynowe, miotacze ognia, rusznice przeciwpancerne i różnego typu granaty. Konstruktorzy radzieccy zaprojektowali pistolet maszynowy – pepeszę [...] pistolet teoretycznie oddawał tysiąc strzałów na minutę, przydatny był zwłaszcza w walkach ulicznych i w starciach na bliski dystans. Doskonalono również broń pancerną. Obok czołgów i samochodów pancernych pojawiły się opancerzone armaty samobieżne na gąsienicach oraz różnego typu moździerze. Popularność zyskały radzieckie czołgi T-34 [...], amerykańskie 'Granaty' i 'Shermany', niemieckie 'Pantery' i 'Tygrysy' oraz działa 'Ferdynandy'. Produktem pracy [Niemców] był pocisk sterujący a-2, a następnie rakietka A-4 (V-2). [...] W czasie wojny nastąpił rozwój radiofonii i łączności

radiowej oraz podsłuchu radiowego. Stworzono specjalne systemy do szyfrowania i przesyłania informacji oraz do deszyfrowania ich. [...] Budowano radary i antyradary. [...] Powstawały nowe samoloty [...]. Były to maszyny nowych typów – udoskonalone i zmodernizowane. Amerykański samolot B-29 zwany superfortecą dokonywał lotów na odległość 8 tys. km na wysokości 9 tys. m i zabierał 10 bomb.

Źródło: *Wpływ wojny na rozwój nauki i techniki*, [w:] A. Czubiński, *Historia powszechna XX wieku*, Warszawa 2003, s. 646–465.

II wojna światowa udowodniła, że o sukcesie w dużej mierze decydowały środki ekonomiczne, ponieważ to one pozwalały na zdobycie przewagi technicznej nad przeciwnikiem.

Kapsuła czasu

“ Apogeum osiągnięć

Szczytowym osiągnięciem badawczym okresu wojny było ujarzmienie energii jądrowej i skonstruowanie bomby atomowej. (P. Kennedy cyt. za A. Czubiński): Obecnie jest rzeczą jasną, że zrzucenie bomb atomowych w 1945 roku oznaczało przełom w historii militarnej świata i że w efekcie tego przełomu jest rzeczą wątpliwą, czy ludzkość w ogóle przetrwałaby, gdyby kiedykolwiek doszło do wojny wielkich mocarstw z użyciem broni atomowej. W kontekście działań wojennych 1945 r. był to jednak tylko jeden z serii instrumentów wojskowych, jakimi mogły posłużyć się Stany Zjednoczone, by zmusić Japonię do kapitulacji.

Źródło: *Apogeum osiągnięć*, [w:] A. Czubiński, *Historia powszechna XX wieku*, Warszawa 2003, s. 465.

Polecenie 1

Oceń, czy opinia autora na temat przyszłego konfliktu zbrojnego i jego możliwych konsekwencji jest słuszna. Uzasadnij odpowiedź.

Bilans strat ludności: żołnierze i cywile

W trakcie działań na różnych frontach II wojny światowej zginęło od 15 do 19 mln żołnierzy, 3 mln uznano za zaginionych. Około 35 mln odniosło rany. W konflikt zaangażowanych było 61 państw.

Straty żołnierzy poniesione w wyniku II wojny światowej

Kraj	Liczba
ZSRS	7 - 10 mln
Niemcy	4 mln
Japonia	1,5 - 1,8 mln
USA	400 tys
Polska	320 tys
Wielka Brytania	270 tys
Francja	200 tys

Straty ludności cywilnej poniesione w wyniku II wojny światowej

Kraj	Liczba
Chiny	10 - 20 mln
ZSRS	7 - 10 mln
Polska	5 mln (w tym 2.9 mln Żydów)
Wietnam	2 mln
Indonezja	2 mln
Filipiny	1,1 mln
Japonia	1 mln
Jugosławia	1 mln
Francja	350 tys
Holandia	200 tys
Wielka Brytania	92 tys

Straty materialne

Ogromne straty materialne spowodowane były przede wszystkim działaniami wojennymi, ale największe powstały wskutek nalotów jako 'działań odwetowych' lub wymuszonych przekształcaniem niektórych miast w twierdze. W początkowej fazie działań niszczone przede wszystkim szlaki komunikacyjne i obiekty strategiczne. Największe straty poniosła między innymi Polska. Przez kraj przetoczyły się bowiem dwa fronty: wyniszczające były działania Niemców podczas kampanii wrześniowej, a następnie jeszcze większe straty przyniosło wyzwolenie Polski przez Armię Sowiecką. Stolica kraju została zniszczona w ponad 70% (powstanie warszawskie), natomiast przemysł w ponad 60%, zdewastowano też około 65 tys. km linii kolejowych. 'Specjalistami' w rujnowaniu i grabieży byli Rosjanie. Wiele obiektów, które przetrwały działania wojenne, nie przetrwały przemarszu Armii Czerwonej. Duże straty poniosła też Francja, która po okupacji niemieckiej przeszła okres wyzwolenia. Zniszczono szlaki komunikacyjne, blisko pół miliona budynków zrównano z ziemią. Przemysł miał ogromne problemy, żeby powrócić do stanu przedwojennego. Znaczne straty poniosła również Holandia, a także niektóre miasta w Belgii, np. port w Antwerpii.

Rotterdam po niemieckim nalocie dywanowym w maju 1940 roku

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Nalot dywanowy to atak powietrzny samolotów bombowych, mający na celu całkowite zniszczenie wybranego celu. Taka taktyka stosowana była głównie podczas nalotów w okresie II wojny światowej. Określenie '**dywanowy**' wzięło się od formacji, w jakiej leciały bombowce. Setki samolotów lecących blisko siebie, na podobnej wysokości, tworzyły zwartą

'powierzchnię bombardującą' o bardzo dużym rozmiarze (nawet do 15 000 m²), z wyglądu przypominającą właśnie dywan.

Polecenie 2

Odpowiedz, które polskie miasta najbardziej ucierpiały w wyniku nalotów dywanowych?
Poszukaj informacji w dowolnym źródle.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Odwetowe działania aliantów, a zwłaszcza naloty, spowodowały duże szkody w ośrodkach miejskich w III Rzeszy. W wyniku takich działań zniszczonych zostało również około 40% miast japońskich. Nie tylko przemysł nie mógł powrócić do poziomu produkcji sprzed wojny, spadła także produkcja żywności, do czego przyczyniła się rabunkowa gospodarka okupantów (m.in. konfiskaty, kontrybucje). Zniszczone były zasiewy, systemy irygacyjne, zabite zwierzęta.

Ćwiczenie 3

Zaznacz termin, który oznacza „kontrybucję”.

- Odszkodowania wojenne wypłacane osobom rannym podczas działań na froncie
- Sprzęt wojskowy podlegający konfiskacie.
- Danina pieniężna, która została narzucona w traktacie pokojowym przez państwo zwycięskie państwu pokonanemu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Konsekwencje wojny

Podczas wojny nie oszczędzano też zabytków kultury materialnej. Naloty i walki spowodowały ruinę wielu zabytkowych miast (Warszawy, Coventry, Rotterdamu, Leningradu). Również pod tym względem Polska poniosła ogromne straty. Ponad 40% dóbr nie przetrwało II wojny, zniszczonych zostało ponad 65% zbiorów archiwów i bibliotek.

Coventry Blitz - niszczycielskie bombardowanie Luftwaffe

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Brytyjczycy, dzięki złamaniu przez polskich matematyków kodu Enigmy, rozszyfrowali niemieckie depezy i wiedzieli o planowanym bombardowaniu Coventry.

Nie ewakuowali jednak mieszkańców miasta, nie chcąc przyznać się Niemcom, że potrafią odczytywać ich kody.

Polecenie 3

Oceń decyzję Brytyjczyków dotyczącą nieewakuowania ludności Coventry.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

R. Cameron, J. Matsuoka, N. Rose

Straty materialne i zniszczenia wojenne, [w:]

Historia powszechna XX wieku

Kiedy wojna dobiegała końca, Europa leżała powalona, niemal sparaliżowana. Wszystkie kraje uczestniczące w wojnie – z wyjątkiem Wielkiej Brytanii i Związku Radzieckiego poniosły klęskę militarną i zaznały obcej okupacji. Duże obszary Związku Radzieckiego były efektywnie okupowane przez Niemców i przetoczyły się przez nie –

często dwukrotnie lub nawet więcej razy – zacięte walki. Choć Wielka Brytania nie była okupowana, chyba że za okupantów uznać Amerykanów), poważnie ucierpiała w wyniku nalotów na jej gęsto zaludnione miasta i w efekcie ostrego niedoboru żywności i innych artykułów pierwszej potrzeby. [...] Europa stanęła przed czarną perspektywą niemożności zaspokojenia choćby tylko najbardziej podstawowych potrzeb swoich mieszkańców. Milionom ludzi groziła śmierć głodowa, choroby oraz brak odpowiedniej odzieży i dachu nad głową. Zwycięzcy i zwyciężeni cierpieli jednakową biedę. [...] W wojnach prowadzonych wcześniej zniszczeniu ulegały na ogół obszary objęte działalnością frontów. Natomiast w okresie II wojny występowały jakby dwa fronty: ten oficjalny i ten drugi narażony na działalność lotniczą i raketową. Na poszczególne obiekty zrzucono setki ton bomb burzących lub zapalających, powodując zniszczenia większe niż na właściwym froncie wojennym. Wojna toczyła się też na morzach, gdzie ginęły zarówno okręty wojenne, jak i pasażerskie oraz handlowe. W pierwszym okresie wojny najbardziej narażone na działania lotnicze były Wyspy Brytyjskie. Anglia nie poniosła wielkich strat osobowych, natomiast ogromne materialne. [...] Szacowano, że wojna zniszczyła jedną czwartą brytyjskiego majątku narodowego. [...] Japonia poniosła wielkie straty [...] W wyniku wojny zniszczono około 82% statków, 25% budynków, 21% mebli i mienia osobistego, 34% maszyn i narzędzi w zakładach [...] Kiedy wojna się skończyła, perspektywy gospodarcze Europy rysowały się nadzwyczaj czarno. Produkcja przemysłowa i rolnicza była w 1945 roku co najmniej o połowę niższa niż w roku 1938. [...] Finansowy koszt wojny szacowano na ponad bilion dolarów według ówczesnej siły nabywczej dolara. Suma ta nie obejmowała wartości zniszczonego majątku, która nie została dokładnie oszacowana, ale z pewnością była znacznie większa.

Źródło: R. Cameron, J. Matsuoka, N. Rose, *Straty materialne i zniszczenia wojenne*, [w:] *Historia powszechna XX wieku*, red. A. Czubiński, Warszawa 2003, s. 465.

Ćwiczenie 4

Wskaż wymienione przez autorów konsekwencje wojny.

- Do ogromnych strat ludzkich i materialnych przyczyniły się naloty bombowe.
- Działania na morzach omijały statki pasażerskie i handlowe.
- Cały koszt wojny (działania zbrojne, straty majątku narodowego itp.) szacowano na ponad bilion dolarów.
- W przypadku negatywnych skutków wojny zniszczenia wojenne objęły zarówno państwa zwyciężone, jak i zwycięskie.
- Ogromne straty poniosła Wielka Brytania i Japonia (obie straciły około połowy majątku narodowego).
- Produkcja przemysłowa w Europie w 1945 r. ledwie dorównywała tej z 1938 r.
- Straty i zniszczenia wystąpiły tylko na terytoriach objętych działaniami wojennymi.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Straty materialne wpłynęły bardzo wyraźnie na sytuację gospodarczą państw europejskich. Po zakończeniu wojny większość z nich stanęła na granicy krachu finansowego. Wiele krajów europejskich zadłużonych było w USA, które kredytowały wojnę i dostarczały sprzętu wojskowego. Było to widoczne między innymi we Francji i Wielkiej Brytanii.

Słabość dawnych europejskich mocarstw kolonialnych spowodowała zmniejszenie kontroli nad posiadłościami kolonialnymi, czego efektem będzie uaktywnienie się ich dążeń niepodległościowych.

Skutki społeczne

Każdy konflikt wojenny niesie za sobą niewymierne skutki społeczne. Wojna niszczy życie rodzinne. Związki rozpadają się z powodu śmierci współmałżonka, ale także przymusowej separacji. Wzrasta też liczba nieślubnych dzieci, zwłaszcza tych poczętych w wyniku gwałtów. Trwałości rodziny i normalności życia rodzinnego oraz stabilności zasad i opieki

rodzicielskiej zaszkodziła podjęta przez Brytyjczyków ewakuacja dzieci z zagrożonych obszarów. Wojna pozostawiła też miliony sierot.

Należy także wspomnieć o przeżyciach osób, które zetknęły się z okrucieństwami wojny i cierpieniem ludzkim, lub tych, które znalazły się w obozach koncentracyjnych. W Japonii natomiast przez długie lata po zakończeniu wojny skutki choroby popromiennej odczuwali mieszkańcy Hiroszimy i Nagasaki.

Ofiary obozu w Buchenwaldzie

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 4

Poszukaj, na przykład we wcześniej cytowanych *Historiach XX wieku* (autorstwa A. Czubińskiego, J. Tyszkiewicza, E. Czapiewskiego), i odpowiedź, ile osób zginęło w hitlerowskich obozach.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 5

Zastanów się i napisz, dlaczego Niemcy zamieścili taki napis: 'Arbeit macht frei' ('Praca czyni wolnym') nad bramą obozu.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Napis Arbeit macht frei (Praca czyni wolnym) nad bramą obozu w Oświęcimiu. Praca nie tylko nie uczyniła więźniów wolnymi, ale pozostawiła trwałe ślady na ich psychice. Wielu nie było w stanie wrócić do normalnego życia

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 6

Wybuch bomb atomowych w Hiroszynie i Nagasaki spowodował śmierć wielu ludzi, a także straty materialne. Poszukaj informacji na temat wielkości strat i zapisz odpowiedź.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Hiroszima po ataku atomowym

Źródło: a. nn., domena publiczna.

((M. Misiótek

'Mały chłopiec' zamordował miasto

Oślepiająca błyskawica rozdarła całe niebo. [...] Nie mogłam poruszyć się, przywalały mnie gruzy. Wreszcie, gdy udało mi się spod nich wydostać, poczułam w powietrzu straszliwy odór... dość mocno potarłam nos i usta swoją tanugui (ręcznikiem). Ze zgrozą zobaczyłam, że starłam skórę z mej twarzy. Odpadła również skóra z moich rąk i ramion! [...] W rzece podrygiwały setki ludzi. Wszyscy znajdowali się w tym samym stanie: ich twarze koloru popiołu były nabrzmiałe, spuchnięte, ich włosy skołtunione. Trzymali ręce wzniesione do góry i wydając jęki raz po raz zanurzali się w wodzie. Sama gwałtownie pragnęłam postąpić podobnie, gdyż cierpienie paliło całe moje ciało... Straszliwie cierpiałam z powodu moich oparzeń. Coś w rodzaju żółtej ropy ciekło z moich rąk i byłam przekonana również, że musi to strasznie wyglądać. [...] 11 sierpnia przybył mój mąż. Radość była jednak krótkotrwała: mąż, który nie miał nawet śladów zranień, nagle po trzech dniach zmarł, wymiotując krwią [...].

Źródło: M. Misiótek, „Mały chłopiec” zamordował miasto, „Azymut” 1992, t. 4.

Polecenie 7

Wymień skutki wybuchu bomby atomowej, jakie zostały przedstawione we wspomnieniach mieszkanki Japonii.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 8

Wyjaśnij, dlaczego w tytule tekstu zostało użyte określenie 'Mały chłopiec'!

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Decyzje konferencji Wielkiej Trójki, dotyczące zmian terytorialnych, zdeterminowały proces przesiedleńczy. Największe przesiedlenia objęły obszar Polski: z Kresów Wschodnich wysiedlono Białorusinów, Ukraińców, Litwinów, z zachodnich ziem i dawnych Prus Wschodnich oraz Gdańska – Niemców (o tym w temacie o powojennej Polsce).

Bundesarchiv, Bild 183-W0011-501
Foto: o. Ang. | 1948

Wysiedlona rodzina niemiecka

Źródło: a. nn., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wpływ na migrację ludności miało także zakończenie działań wojennych: spowodowało powroty do domów żołnierzy, robotników przymusowych, jeńców obozów, szukających rodzin.

Procesy zbrodniarzy

Już podczas konferencji Wielkiej Trójki uzgodniono, że po zakończeniu działań wojennych zbrodniarze zostaną ukarani. Mordowanie ludności cywilnej, nieprzestrzeganie konwencji genewskiej w stosunku do jeńców i ludobójstwo stały się podstawą powojennych procesów żołnierzy niemieckich i japońskich. Również wśród aliantów nie brakowało osób, które powinny znaleźć się na ławie oskarżonych jako zbrodniarze wojenni. Jednak status alianta je uratował. Rosjanie nie ponieśli konsekwencji za gwałty na kobietach w krajach wyzwolanych, mordy na oficerach (choćby sprawa katyńska) czy bezprawne deportacje oraz politykę prowadzoną w stosunku do jeńców niemieckich czy własnych rodaków, którzy powrócili z niewoli.

Największy proces zbrodniarzy toczył się od listopada 1945 roku do października 1946 roku przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym w **Norymberdze**. Sądono 22 głównych przywódców nazistowskich (11 skazano na karę śmierci). Około 20 tys. nazistów zostało skazanych przez sądy alianckie. Wielu uniknęło kary, ukrywając się m.in. w krajach Ameryki Łacińskiej. Rozpatrywano oskarżenia o udział w spisku przeciwko pokojowi, zbrodnie przeciwko pokojowi, zbrodnie wojenne, ludobójstwo. Wielu oskarżonych próbowało zrzucić z siebie odpowiedzialność, twierdząc, że wykonywało tylko rozkazy. Za organizacje przestępcze uznano gestapo, SD, czyli Służbę Bezpieczeństwa.

Proces w Norymberdze. Na ławie oskarżonych główni przywódcy nazistowscy

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Ćwiczenie 5

W pierwszym rzędzie, pierwszy od lewej siedzi Hermann Göring. Mimo że został skazany na śmierć przez powieszenie, wyroku nie wykonano. Odszukaj informacje, np. w internecie, dlaczego, i wskaż właściwą odpowiedź.

popełnił samobójstwo

został otruty przez strażników

udało mu się zbiec do Argentyny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 9

Wyjaśnij, czy do oskarżonych na poniższym zdjęciu można odnieść słowa Zofii Nałkowskiej: 'Ludzie ludziom zgotowali ten los'!

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Bundesarchiv, Bild 183-V02830
Foto: o. Ang., 1. Dezember 1946

Kadra obozów koncentracyjnych sądzona w Norymberdze

Źródło: a. nn., licencja: CC BY-SA 3.0.

Międzynarodowy Trybunał Wojskowy dla Dalekiego Wschodu w **Tokio** rozpatrywał zbrodnie japońskie. W procesie, który odbył się w latach 1946–1948, oskarżono 28 osób (przedstawiciele władz cywilnych i wojskowych), siedem skazano na karę śmierci. Osobno sądzeni byli członkowie kadry obozów i urzędnicy wojskowi.

Zbrodniarze wojenni oskarżeni w procesie tokijskim

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Zbrodniarze wojenni oskarżeni w procesie tokijskim

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 10

Przypatrz się zdjęciom z procesów w Norymberdze i Tokio. Przeanalizuj informacje dotyczące procesów i je porównaj. Możesz w tym celu narysować tabelę uwzględniającą daty procesów, liczbę oskarżonych i skazanych osób, zastosowane zasady, sposób sądenia.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Grabież dzieł kultury

Dla zainteresowanych

Jednym z działań okupacyjnych podejmowanych przez III Rzeszę była grabież dzieł sztuki. Jako pierwszy padł ofiarą majątek będący własnością ludności żydowskiej. Później w okupowanych krajach rabowano wszystko, co przedstawiało wartość. Podczas kampanii wrześniowej i w trakcie 'administrowania' ziemiami polskimi Niemcy ogołocili polskie muzea, biblioteki, zbiory prywatne. 'Kolekcjonerami' sztuki byli wysocy przedstawiciele władz III Rzeszy, a w proceder grabieży zaangażowano niemieckie agencje rządowe. Wiele cennych dzieł zaginęło bezpowrotnie i nigdy nie udało się ich odnaleźć (choćby Bursztynowa Komnata). W grabieży uczestniczyła też Armia Czerwona. Rosjanie przejęli część zbiorów zrabowanych wcześniej przez nazistów i potraktowali je jak zdobycz wojenną.

Amerykański dowódcą Dwight Eisenhower przeprowadza inspekcję w magazynie rzeczy zagrabionych przez III Rzeszę

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Ćwiczenie 6

Zaznacz, które z poniżej wymienionych dzieł sztuki z terenów przedwojennej Polski zostało bezpowrotnie utracone w okresie II wojny w wyniku grabieży niemieckich lub sowieckich? Poszukaj informacji np. w internecie.

Ołtarz Wita Stwosza.

Portret młodzieńca Rafaela.

Ecce homo van Dycka.

Dama z gronostajem Leonarda da Vinci.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Powstanie ONZ oraz zapowiedź zmian mapy politycznej świata

Okrucieństwo konfliktu i tragedia społeczeństw kolejny raz zmobilizowały do stworzenia systemu bezpieczeństwa i powołania instytucji, która stałaby na straży pokoju. Decyzja

o utworzeniu nowej organizacji zapadła podczas konferencji w **Dumbarton Oak w sierpniu 1944 roku**, natomiast podczas konferencji jałtańskiej dopracowano szczegóły organizacyjne i zasady działania. Konferencja założycielska Organizacji Narodów Zjednoczonych odbyła się w **San Francisco**. Jej obrady rozpoczęły się **25 kwietnia 1945 roku**. Do zadań ONZ należało utrzymanie międzynarodowego bezpieczeństwa i pokoju. Nastąpiły zmiany w układzie sił politycznych w świecie. Do rangi mocarstw urosły USA i ZSRS, status mocarstwa straciła Wielka Brytania. Niemcy dotknęły represje pod postacią podziału państwa na strefy okupacyjne. Podobnie pod okupacją amerykańską znalazła się Japonia.

Strefy okupacyjne w Niemczech i Austrii

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Zaznacz, gdzie zapadła decyzja o podziale Niemiec na 4 strefy okupacyjne.

w Jałcie

w Poczdamie

w Teheranie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zamiast podsumowania

Ćwiczenie 8

Spośród podanych skutków zaznacz te, które odnoszą się tylko do II wojny światowej.

początek odzyskiwania niezależności przez dotychczasowe kolonie

odzyskanie przez Polskę niepodległości

osłabienie gospodarcze Wielkiej Brytanii

zniszczenia wojenne

podział Niemiec na strefy okupacyjne

radykalizacja nastrojów społecznych

powstanie „dwubiegunowego świata”

powstanie ONZ

zrzućenie bomb na Hiroszimę i Nagasaki

wprowadzenie systemu mandatowego

straty ludnościowe

proces w Norymberdze

klęska Niemiec, Włoch, Japonii i państw satelickich

Polecenie 11

Napisz krótki tekst na temat: 'Który ze skutków II wojny uważam za najtragiczniejszy i dlaczego?'

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 12

Odwołując się do literatury (także lektur szkolnych) i filmów, przedstaw przykłady społecznych konsekwencji II wojny światowej.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Co potrafię?

Potrafię wyjaśnić pojęcie 'naloty dywanowe'.

Co wiem?

Wiem, ile osób zginęło na frontach II wojny światowej.

Co rozumiem?

Rozumiem, że każdy konflikt niesie za sobą zniszczenia.